

28 ta' Settembru, 2026

Eccellenza Spiteri Debono,

Qieghed niktiblek b'qalb mimlija dieqa, ghax ma nistax nemmen u naccetta dak li gara fil-qrati taghna. It-tragedja ta' Daphne Caruana Galizia dejjem affettwatni hafna, ghax apparti l-assassinju ta' gurnalista li kienet ukoll bint u omm ta' tlett itfal, il-qtil brutali taghha huwa ferita fl-identita' u r-ruh ta' pajjizna. F'dan il-guri kien hemm opportunita' li din il-ferita – wara tant snin li ilha tnixxi – tinghalaq xi ftit bit-tama ta' xi forma ta' fejqan 'il quddiem. Gara l-oppost. Daphne Caruana Galizia inqatlet darb'ohra, il-ferita regghet zbruffat qisha vulkan, b'demm ibaqbaq jigri fl-imhuh u l-qlub ta' hafna Maltin.

Mhux kollha. Hemm min ferah ghax ghalihom kull min kien involut fl-assassinju ta' Daphne Caruana Galizia huwa xi forma ta' eroj, u ghalhekk il-gustizzja m'ghandhiex tmisshom. Tmien snin ilu, dak inhar tad-delitt, kien hemm Maltin li hargu jpaqpu l-karozzi u ccelebraw il-mewt ta' Maltija bhalhom. Ma nistax ninsa ghax smajthom minn go dari. U minn dakinhar, aktar minn qatt qabel, ma waqaftx nistaqsi xi tfisser li tkun Malti.

Kelli ghoxrin sena meta attendejt il-funeral ta' Karen Grech, u snin wara ta' Raymond Caruana. Il-funeral ta' Daphne ma mortx ghax kelli rabja tant li ma kontx tajieb ghal quddiem in-nies. Dejjem berren f'mohhi kif dawn l-assassinji b'riha politika qatt ma jissolvew. Forsi ghax hemm irjus kbar warajhom li l-ligi ma tazzardax tmisshom? Forsi ghax kien hemm xi kompromess imxajtan, fil-kaz ta' Raymond Caruana, li jieqaf kollox ghax jekk jitressqu xi nies kien jigri d-demm fil-pajjiz? Issa li tressqu n-nies, il-gustizzja xorta ma sehhetx. Ix-xhieda, inkluz dik tal-pulizija, kienet duhhan intiz biex jiddevja u johloq konfuzjoni sabiex il-verita' tibqa' mistura u l-qattiela jinhelsu. Dan mhuwiex kas isolat. Niftakar fil-kas ta' Sion Grech, u l-qtil ta' Lassana Cisse, fejn il-gustizzja ilha tkaxkar saqajha ghal aktar minn sebgha snin.

Eccellenza, inqerr mieghek li ma baqaghlix fiducja fir-Repubblika taghna. Inhobb 'il-pajjizi sal-mewt, imma qed inhossni maqtugh minnu. Sentejn ilu inghatajt unur prestiggju, prezentat minnek, ghax-xoghol li ghamilt matul il-karriera tieghi fil-qasam tax-xoghol u r-relazzjonijiet industrijali. Dak inhar fraht b'dan ir-rikonoxximent u ta' l-apprezzament ta' tant kollegi li hdimt maghhom. Imma l-midalja hi aktar minn hekk u ma tharissx lura biss. Ghalija, il-midalja li zammejt hi wkoll wegħda ta' lejalta' dejiema lejn il-pajjiz li rabbiex u li wiehed għandu jkun kburi bih. Imma għandi krizi kbira llum għaliex bl-ikbar onesta' ngħidlek li llum m'inhix kburi b'pajjizi.

Allura nistaqsi, fil-kuxjenza tieghi, għadni denju li nzomm din il-medalja? Inhossni hati li jien parti minn generazzjoni li gawdejna minn progress kbir matul hajjitna, imma lil ta' warajna ha nhallulhom pajjiz għar minn dak li trabbejna fih aħna. Il-helsien ta' Yurgen Fenech imur lil hinn mill-assassinju. Huwa riflessjoni ta' kollass tal-istituzzjonijiet tagħna, u ta' kif il-valuri li pajjizna kien mibni fuqhom qed narawhom jitmermru.

L-impatt ta' dak li rajna jsehh fil-qorti huwa rebħa għal min jopera barra l-ligi u jiftah it-triq għas-saltna tal-kriminalita' gewwa pajjizna, fejn nies nfluwenti b'għeruq li jwasslu saħansitra

sal-parlament u l-qrati inghataw messagg b'sahhtu li hadd ma jista' ghalihom. Kumbinazzjoni li z-ziju ta' Yorgen Fenech, ikollu kas il-qorti ftit tal-gimghat ilu u dan jaqa' minhabba 'zbalji amminstrattivi'? Kemm il-darba qeghdin nisimghuha din? Jien ma nemminx li dawn huma kumbinazzjonijiet, u hafna nies jahsbuha bhali. Il-kriminalita' gewwa pajjizna ghandha swaba li qeghdin johonqu ftit ftit in-negożju legittimu. Id-droga saret industria ewlenija li l-flus li tiggenera timbotta l-kostruzzjoni, il-kostruzzjoni sfrenat jinfluwenza lil gvern sabiex jiftah il-bieb ghal aktar barranin biex jahdmu hawn. Dawn imbaghad joholqu pressjoni sabiex jinfethu aktar supermarkets, u jonfhu il-prezzijiet tal-propjeta'. L-ispekulazzjoni fil-propjeta' tattira il-hasil tal-flus, u b'hekk qeghdin naraw tant bini vojt f'pajjizna. Sadattant il-GDP jkompli jikber, allura kollox miexi sew. Izda taht din il-qoxra ta' normalita', il-korruzzjoni u d-disilluzjoni li hawn qeghdin inawwru u jherra lis-socjeta' taghna bhas-susa. M'hemmx bzonn ta' surveys u grafika biex naraw il-veru stat tan-Nazzjon.

Nithassar lil daww qalbiena fil-korp tal-pulizija li qeghdin jissieltu sabiex jaghmlu xogholhom sew, izda jghaddu minn pressjoni sabiex id-dmirijiet taghhom iservu l-agenda ta' nies mistura u kontra l-interessi tac-cittadin.

Fid-dawl (jew dlam!) ta' dan kollu hafna nies qeghdin jaraw kif jaharbu – jew bl-apatija, jew jinfexxu f'konsum artifizjali, divertiment eccessiv, droga, forsi ifittxu l-kenn fi propjeta' gewwa Sqallija. Hafna qeghdin jaghzlu li jdawru wicchom biex jahbu ix-xetticizmu u l-bizgha li qed tahkimhom. Interessi personali jirbhu fuq daww tas-socjeta'. Allura zzomm halqek maghluq. Jien nibza' li dan il-kollass morali u dizilluzjoni huma fost ir-ragunijiet li jwasslu lil hafna zaghzagh li jaghzlu li ma jkollomx tfal, u li numru minnhom qeghdin ifittxu xortihom f'pajjizi ohrajn.

Nerga' nistaqsi, jien denju li jkolli l-midalja meta jien tant konvint minn dak li qed nikteb?

Jiddispijaci li, minkejja l-fiducja u l-ammirazzjoni kbira li ghandi fik bhala President ta' pajjizna, wasalt ghall-konkluzjoni li l-midalja li nghatajt ha jkolli nirritornaha lill-istat. Il-guri tal-kuxjenza tieghi wasal ghal dan il-verdett bi tmienja kontra wiehed! Min jaf, forsi meta Jurgen Fenech jigi kompensat b'mijiet ta' eluf ta' ewro ghaz-zmien li ghamel il-habs u johloq spettaklu li ha jtihom lill-karita', il-midalja tinghata lilu!

Eccellenza, minkejja it-ton negattiv ta' din l-ittra, jien nassigurak li nibqa' nahdem fl-interess tan-nazzjon kif dejjem ghamilt, minkejja li, kif spjegajt, m'inhix kburi b'pajjizi bhalissa. Intenni ukoll li ghad hawn hafna affarijiet tajbin f'pajjizna.

Dan il-gest ma jnaqqasx mill-valur tax-xoghol li ghamilt matul hajti, xoghol li nibqa' naghmlu, sakemm nista', bl-istess impenn u aktar, ghax nixtieq li nara Malta ahjar milli hi u li tirritorna ghat-triq tas-sewwa. Ghalkemm difficli li wiehed iregga' l-arlogg lura fuq certu hwejjeg li semmejt, xorta hemm it-tama li pajjizna jqum mis-sakra li jinsab fiha u naraw progress u gustizzja li jahdmu fl-interess tac-cittadin onest. Nirringrazzjak tal-attenzjoni.

Dejjem tieghek,

Joseph Farrugia